

PROFESORUL A.C. CUZA. REPERE BIOGRAFICE

Ion TEODORESCU*

Abstract:

Professor A.C. Cuza was born on November 8th 1857, in the city of Iași. Constantin Cuza, his father, was a cousin of the ruler Al.I. Cuza. He went to the primary school from Iași, to the high-school from Dresden and afterwards was sent by Vasile Kogălniceanu for a scholarship in Germany, where he went at the Law Faculty from Jena, getting his PhD in law. Starting with 1881, he became a teacher of political economy with the Law Faculty of Iași, where he taught until 1925, when he retired. Author of some books of a nationalist type, such as Naționalitatea în artă, Despre poporație, A.C. Cuza was considered the spokesman of Romanian nationalism and anti-Semitism. He was also a political member, so that in 1910 he set up the Romanian Nationalist Democratic Party, together with Nicolae Iorga, in 1923 the League of National Christian Defence and in 1935 the National Christian Party. In 1937 he became a member of the Goga-Cuza Government, dealing with Romania's territorial losses from 1940. During the Second World War he lived at Iași. A.C. Cuza died in 1946, in the city of Sibiu.

Viitorul profesor universitar și patriarh al naționalismului, Alexandru Constantin Cuza s-a născut la 8 noiembrie 1857, la Iași. Prin naștere el se situa ca făcând parte din boierimea moldoveană, care de-a lungul vremurilor a fost implicată în istoria acestei provincii. Care sunt originile profesorului ieșean? Marele istoric ieșean A. D. Xenopol considera că numele de Cuza amintește de Nicolae Cuzanus. Cu tot respectul pentru memoria lui A. D. Xenopol, numele lui Nicolaus Cuzanus, unul din stălpii teologiei scolastice, era Nicolaus Kebss și era de origine nu italiană, ci germană.¹ Și e greu de presupus ca un membru marcat al bisericii catolice de atunci să caute refugiu în Moldova secolului al XIV-lea. Un autor bine informat asupra destinului familiei Cuza a fost Gh. Ghibănescu, care pe bază de cronici, hrisoave ne-a lăsat o mărturisire despre rolul acestuia în istoria Moldovei. Gheorghe Cuza spătar, frate mai mare; Ion Cuza postelnic; Maica Axenia (Xeni) Cuza; Maica Eupraxia (Catinca) Cuza de la Varatic; Arhiereul Varlaam Cuza Sardeon; Grigore Cuza spătar; Zoița Cuza măritată după Panaite Docan.

Toți acești copii rămân orfani de tată în 1805, căci Arghire Cuza ban scria în 1805 iulie 25 „nepoata Maria fiica răposatului frate căminarului Neculai Cuza”; iar în 1806

---

* Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească” Târgoviște, Str. Justiției, nr. 7, Târgoviște, jud. Dâmbovița.

¹ A. D. Xenopol, *Domnia lui Cuza-Vodă*, vol. I, Tipografia Dacia, Iași, 1903, p.5.

septembrie 2 marturii rânduți de isprăvnicia Făliciului pentru moșia Groza a clironomilor răposatului căminar Neculai Cuza, și „răposata cucona dumisale”.²

Averea rămasă de la părinții lor era așa de mică și încurcată, căci nu se putea trage folos decât de pe moșia Bărboși „cu toate cele mișcătoare și nemișcătoare” și de pe viile de la Nârtești. Epitrop casei fu rânduit Episcopul de huși Meletie, care crezu că pentru chiverniseala averii orfanilor casei răposatului căminar Nec. Cuza să dea în arendă venitul moșiei Bărboșilor ginerelui răposatului boier, visternicul Duitrache Bondrea cu 3000 de lei pe an. În adevăr D. Bondrea a căutat un an moșia Bărboși de la 23 aprilie 1806-23 aprilie 1807. În acest timp interesele au cerut să-și ia tovarăș în exploatarea moșiei pe Ion Cuza, iar după un an „socotindu-mă m-am învoit și le-a vândut pe toate cumnatului meu sulger Ioan Cuza cu 3000 lei pe an ca să le stăpânească în curgere de patru ani până la 23 aprilie 1811.”³ D. Bondrea își rezervase dreptul de a sta cu familia în casele părintești de la Bărboși, și cum cedarea și vinderea contractului de arendă s-a făcut vara, după ce se făcuse recoltarea câmpului își rezervă dreptul de a lua și din moșie 10 kg grâu, 15 kg orz, 10 kg porumb, 10 vedre vin pelin, iernatul vitelor și paiele necesare vitelor.

Ioan Cuza rămâne să poarte de grijă fraților și surorilor minori cu prisosul din venitul moșiei Bărboșilor, întrucât fratele său mai mare, Gheorghe Cuza banul, se însurase cu Anica, fata căminarului Gh. Șerban și nu mai putea să se ocupe de aproape de creșterea fraților și surorilor mai mici. Patru ani Ion Cuza a căutat moșia Bărboși. Veniturile fiind slabe, copiii lui Nec. Cuza erau în mare strâmtoare materială „petrec cu mare lipsă de toate cele trebuincioase nu numai pentru îmbrăcăminte, dar și de hrana vieții”⁴. Averea nu se putea împărți, întrucât consta în moșie. Ion Cuza se vede că a mai dus cu arendarea Bărboșilor încă trei ani, în care timp intervine moartea pitarului Ioan I. Cuza, frate cu tatăl lor Nec. Cuza.

Gh. N. Cuza spătar. Din acte se vede ca Gh. N. Cuza s-a însurat cu Anica, fata căminarului Gh. Șerban înainte de 1815, deoarece în acel an Dec. Scarlat A. Calimah Vodă judecând pricina pentru 5025 lei. Andrei Bușilă supus rosienesc și Gh. N. Cuza, ginerele lui Gh. Șerban, întărește vânzarea la mezat a moșiilor Pogăcenii și Ploestii de la Fălcu.

Asupra înrudirii lui Gh. Cuza cu căminar Gh. Șerban, avem un frumos arbore genealogic al ramurii Șerban din Moldova, în care citim că strămoșul acestui căminar Șerban Gh. a fost Paianu vel ban al Craiovei, pe a cărei nepoată Bălașa, fata lui Movilă Paianu, a luat-o în căsătorie I. Șerban clucer. Acesta a avut șapte copii, între care și Gh. Șerban căminarul. Acesta a avut 4 frați: Anica măritată cu Gh. N. Cuza, Smaranda măritată cu Emandi, tatăl colonelului N. Imandi aghiotant lui Cuza Vodă – rudă deci prin alianță cu domnul – Anastasia Manu și Maria Nec. Sion.

Spătarul Gh. Cuza iscălește ca martor în 20 martie 1821 în zapisul prin care C. Mitul vinde lui Pavăl Duca pah. un loc de dughiană în Bârlad.

De asemenea, insistăm asupra gradului de rudenie care a existat între domnitorul Alexandru Ioan Cuza și profesorul ieșean, mărturie fiind o scrisoare a domnitorului în limba franceză către tatăl lui A.C. Cuza, Constantin Gheorghe Cuza, deoarece încă din timpul vieții lui A.C. Cuza au fost diferite persoane care i-au contestat gradul de

² Gh. Ghibănescu, *Cuzeștii*, Editura Librăriei SOCEC & CO, Societate Anonimă, București, 1912, p. 134.

³ *Ibidem*, p. 135.

⁴ *Ibidem*.

rudenie cu ilustrul domnitor. Unii au mers mai departe, taxându-l pe profesorul ieșean ca impostor, abuzând de numele Cuza.

Cei doi frați, Gheorghe și Grigore Cuza au fost trimiși de tatăl lor să învețe carte grecească la Smirna. Erau acolo la școală, când votul a ridicat la domnie pe moșul lor de văr Alexandru Ioan Cuza, în 5 ianuarie 1859. Pentru a-și arăta sentimentele lor de adâncă supunere și devotament noului domn, moșul lor, băieții trimit în 2 mai 1859 o frumoasă scrisoare în limba franceză, din care spicuim în cele ce urmează pentru a aduce lămuriri asupra înrudirii acestuia cu A.C. Cuza.

Prince,

En apprenant par les feuilles publiques que les vœux unanimes dela nation roumaine vous appellent au gouvernement du pays, nous nous empresson de vous en féliciter. L'adulation n'aura point de prise sur nos coeurs et tout en vous complimentant nous ne ferons que vous exprimer les sentiments qui nous animent. Prince, il est vrai, nous avons été des derniers à venir vous féliciter sur l'heureux événement qui vous a rendu maître souverain des deux Principautés, mais nous le disons avec assurance, votre elevation n'a causé à aucune Roumain une jolie plus vive et plus sincère qu'a vos jeunes neveux. (...)

Daignez agréer, Prince, l'hommage du profound respect et de l'inalterable dévouement avec lesquels nous avons l'honneur d'être vos neveux.

Georges et Démétrius Couza

Smyrna le 2 Mais 1859

*à Son altesse le Prince Couza hospodar des Principautés-Unies de Moldo-Valachie, ect., etc.*⁵

Constantin Cuza a trăit la Fichitești, Vaslui. El avea raporturi cu vărul său, Alexandru Ioan Cuza. Redăm mai jos dintr-o scrisoare a lui Al.I. Cuza din 5 martie 1847, scrisă din Galați către vărul său Constantin Cuza:

Galatz en 5 Mars 1847

Constantin mon cousin cheri

L'interpretation que tu fais du sens de ma lettre en l'appellant en gallotatin intimidive me force malgré moi à revenir sur un sujet que je voudrais éloigner pour toujours, si c'est possible, de mon souvenir et que je me rappelled comme d'un mauvais rêve dont on perd la suite et cela uniquement pour l'amitié que tu m'inspires. (...)

En aspirant après le moment agréable de te voire je suis ton devoué cousin et surtout ton ami.

A. I. Couza

*Ma femme sensible à ton souvenir me charge de te presenter ses amitié.*⁶

---

⁵G. Ghibănescu, *Cuzeștii*, Editura Librăriei SOCEC & Co., Societate Anonimă, 1912, p. 149-150.

⁶*Ibidem*, p. 151-153.

Drept mărturie a celor afirmate mai sus stau și notele autobiografice publicate în „Magazin istoric”, serie nouă, decembrie 1994-martie 1995, de domnul Marian Ștefan. Domnia sa afirmă că jurnalul lui A.C. Cuza a fost găsit de Ștefan Nemeș în anii 1945-1946: <<Așadar este vorba despre un caiet format „studentesc”, cu coperte groase din carton pânzat și care pe pagina de gardă conține următoarea însemnare: „Din biblioteca lui G. Cuza, luat spre amintire din vrafu! de cărți răvășite. 25.IV.1944. Ștefan Nemeș”. G. Cuza este fiul lui A.C. Cuza, iar semnătura celui ce a făcut însemnarea de mai sus n-ar fi fost greu s-o descifrăm dacă pe coperta interioară a caietului nu ar fi lipsit o filă cu următorul text explicativ: „Jurnalul manuscris al lui A.C. Cuza a fost găsit în casa acestuia din Iași de către locotenentul în rezervă Ștefan Nemeș, profesor de istorie. Printre cărțile răvășite i-a atras atenția acest jurnal. Spărgându-se frontul la Iași, el a luat acest manuscris, împreună cu câteva cărți valoroase și le-a dus în rucsac (!) până la Turda, încredințându-le, în scurtul popas al trupelor române din acest oraș bibliotecarului Nicolopol Nicolae.

În anii 1945-1946, când s-a început epurarea bibliotecilor de tot ceea ce a fost carte cu conținut reacționar, antonescian, bibliotecarul respectiv, om în vârstă la vremea aceea de circa 60 de ani, le-a scos în curte și le-a ars. Câteva manuscrise care considera că sunt totuși valoroase le-a împărțit elevilor care făceau practică la bibliotecă, pentru a le păstra și a le da la iveală atunci când considera că pot fi valorificate pentru reconstituirea unor pagini de istorie națională.

Printre cei care au primit aceste cărți au fost și Ion Marinca, elev în clasa a VI-a de liceu. Ion Marinca a păstrat acest manuscris sub cheie, până la această dată când vi l-am înfățișat considerând că este util să figureze printre documentele ce pot contribui la cunoașterea unor gânduri și atitudini avute de A.C. Cuza.>>⁷

Personal, din motive obiective, nu am avut posibilitatea de a citi acest inedit jurnal al lui A.C. Cuza, dar se pot face câteva remarci. Nu este un jurnal tip clasic, cronologic, ci relatările sunt dispersate, adică de la anul 1888 se sare la 1890, apoi la 1893. Evenimentele pe care profesorul ieșean le relatează și oamenii pe care i-a cunoscut cuprind perioada 1890-1908. Însuși A.C. Cuza amintește în însemnările sale despre originea familiei sale și înrudirii sale cu marele domnitor: <<Între mine și fostul domnitor există următoarele relații de înrudire, tatăl meu Constantin Cuza și vodă erau veri primari, prin urmare, eu urmez a fi nepot de văr primar. Căci au fost trei frați cuzești: 1. Ioan Cuza, care a avut doi feciori, pe Alexandru (vodă) și pe Dumitru care a murit lovit de cal; 2. Gheorghe Cuza care a avut doi feciori, pe Constantin (tatăl meu) și pe Ion, care a avut doi feciori, morți amândoi și o fată căsătorită mai întâi cu Manole Sturzesco și apoi cu Athanasiadi; 3. Grigore Cuza, fost de mai multe ori ministru pe vremea lui, om învățat și care a murit necăsătorit. (Pe marginea textului există această adnotare, probabil ulterioară, dar făcută de aceeași mână: „Noi suntem ramura majoră, întrucât G. Cuza, bunul meu, a fost întâiul născut”).>>⁸ Tot în însemnările sale, profesorul ieșean face o observație de ordin genealogic, precizând că unele persoane care înainte de a se numi Cuza se numeau Cujbă au avut îndrăzneala de a revendica o parte din averea lui Alexandru Ioan Cuza: „Toți ceilalți Cuzești care se mai numesc așa au uzurpat numele, pe mulți chemându-i Cujbă, din care au făcut Cuza. Așa sunt (!)

⁷ Marian Ștefan, *Întâmplări din viață și documente omenesti A.C. Cuza*, în „Magazin istoric”, serie nouă, București, ianuarie 1995, p. 2-3.

⁸ A.C. Cuza. *Oameni, fapte, întâmplări*, în „Magazin istoric”, serie nouă, decembrie 1994, București, p. 26-27

însă încă un Cuza din București, care-și zicea Cuza-Bondrea, fiind de pe mamă Cuza și care, după moartea lui vodă s-a judecat cu Doamna pentru avere și apoi s-au împăcat.”⁹

Fiind născut la Iași, încă din copilărie a avut neșansa să-i moară tatăl apoi mama, Smaranda Cuza, lăsând la 1870 doi copii minori. Alexandru, viitorul profesor universitar, a copilărit în casele părintești. Într-un interviu din 28 mai 1936 acesta își aducea aminte cu ușoară nostalgie de vremurile copilăriei, făcând o remarcă mai mult sau mai puțin malițioasă la adresa evreilor și rolului lor: „Mediul în care m-am dezvoltat a fost mediu de tranziție, acel de repede, dar mai mult de repezită prefacere, cu trecere de la cultura tradiționalistă, religioasă și patriarhală a boierimii, având ca bază a existenței moșiile lor cu clăcași, încă neeliberați, și pe care ei singuri le lucrau, la cultura modernă, cu părăsirea vechilor îndeletniciri și tradiții, uitând de religie și lăsându-și moșiile pe seama jidanilor ori jefuitorilor.”¹⁰ Referindu-se la epoca copilăriei sale, profesorul ieșean ține încă o dată să sublinieze rolul de mandatar ai culturii și ai tradițiilor curat românești pe care boierimea tradițională îl deținea: „Am avut astfel în fața mea pe ultimii reprezentanți ai vechii boierimi, cu anteriele încinși cu băie și purtând ișlice și gugiumane sau chiar fesuri sau șepci, cum era însuși bunicul meu pe care mi-l amintesc ca prin vis; pe reprezentanții modernizați ai epocii regulamentare și apoi pe cei dintâi reprezentanți ai culturii moderne cu titluri academice, veniți din străinătate și cărora nu le rămăsese nimic, nici măcar amintirea vieții trecute, în graba de a înlocui cu forme noi, fără fondul ce i-ar fi putut corespunde.”¹¹ Studiile primare le-a făcut la Iași, fiind crescut mai mult de bunicii dinspre mamă, care i-au dat o educație religioasă specifică unor odrasle de boieri de la mijlocul secolului XIX. După cum își amintea A.C. Cuza, educația religioasă creștin-ortodoxă urmărea de mic ca copilul să devină un creștin practicant, demn de poziția sa socială (binecuvântarea sa și a familiei sale de către Calinic Miclescu, viitorul primat al României Mici): „Dar mai înainte ca să merg la școală, bunica mea dinspre mamă care mă creștea m-a învățat să mă închin lui Dumnezeu, să asist regulat la paraclisul de Sâmbăta seara și la Sfânta Aghiasmă, de Luni dimineața, pe care le oficia regulat preotul casei și s-o însoțesc la toate hramurile și la toate Sărbătorile și Duminicile în Biserica Buna Vestire unde ne duceam, precum și la Înălți ierarhi cum era între alții Calinic Miclescu, primatul României mai pe urmă, pe atunci vlădica bisericii noastre, Buna vestire, lângă care locuia, la care am fost adus anume de bunica să mă binecuvânteze.”¹² În 1867, A.C. Cuza a fost înscris la pensionul condus de germanul Anton Frey din Iași, absolvindu-l în 1871, învățând foarte bine limba franceză deoarece toate materiile se predau în această limbă, româna fiind un obiect de studiu. La sfatul și cu ajutorul lui Mihail Kogălniceanu, Panaite Cazimir, unchiul și episcopul său, au hotărât ca pe tânărul Alexandru să-l trimită la studii la Dresda. Acesta a avut o scrisoare de recomandare din partea lui Mihail Kogălniceanu către fostul său profesor, Julius Zachler. Între anii 1871-1873 a studiat în particular la Institutul Krause din orașul german. Peste ani, A.C. Cuza avea să-și amintească cu nostalgie despre anii petrecuți la Dresda, despre profesorii pe care i-a avut, buni profesioniști, pedagogi și formatori de caracter. Putem afirma fără a greși că studiile clasice din tinerețe vor avea un impact major asupra personalității sale, prin dorința de a păstra tradiții, de a forma

⁹ *Ibidem*, p.28.

¹⁰ “Porunca vremii”, București, an V, nr. 418, 8 iunie 1936, p. 45.

¹¹ *Ibidem*, p. 49.

¹² *Ibidem*, p. 49.

caractere și de a lupta pentru binele public, lucru care răzbate cu persuasiune din studierea clasicilor greci și latini: „Aici, la început, în casa profesorului Iulius Zachler, la care fusesem recomandat împreună cu Ioan și Constantin Kogălniceanu și cu alții, a trebuit să mă pregătesc pentru urmarea studiilor secundare începând cu clasa a IV-a, *Quarta*, și având așadar încă șase ani – două *Terțe*, două *Secunda* și două *Prima* – până a le termina.”¹³ Profesorul care l-a marcat în timpul studiilor la Dresda a fost și el de limbă greacă, Albert Moeser, datorită căruia literatura elenă era mai vie: „(...) un poet liric cu reputație și critic teatral eminent – pentru care limba greacă pe care mi-o preda, nu se reducea numai la gramatică și la traduceri de texte.”¹⁴ La sfârșitul anului 1877 A.C. Cuza a părăsit Dresda și și-a continuat studiile la Paris, unde și-a susținut bacalaureatul în litere și filozofie în august 1878, cu prelegerea *Cato censor et Cato uticensis inter se comparantur*. Examenul la Facultatea de Filosofie va fi amânat până la 13 iulie 1880, din cauza unor probleme familiale: „Aici (Paris) cu cât învățasem și mai pregătindu-mă în particular m-am prezentat la examenul de *Bacalaureat es-lettres-sciendi*, care se ținea la Sorbona și am trecut cu succes prima parte, având ca *discurs latin*, cum era atunci *Cato censor et Cato uticensis inter se comparantur*, la 1 august 1878. Iar partea a doua, filosofia, fiind silit să mă mai întorc vremelnic în țară – am trecut la 13 iulie 1880”.¹⁵

După susținerea bacalaureatului, A.C. Cuza s-a înscris la Facultatea de Drept din Paris, de unde, în 1882, s-a transferat la Universitatea Veche din Bruxelles.¹⁶ În același an s-a reîntors pentru o perioadă în țară, prilej cu care și-a satisfăcut și stagiul militar la Regimentul 13 Infanterie, din Iași, obținând gradul de sergent.

În perioada studiilor universitare, la Bruxelles, i-a cunoscut pe Constantin Mille și Vasile G. Moțun, simpatizanți recunoscuți ai ideilor socialiste. La scurt timp de la sosirea în capitala Belgiei, în 1882, A.C. Cuza a obținut un doctorat în științe politice și administrative pentru ca, în 1886, să dobândească și titlul de doctor în drept.¹⁷

După obținerea acestor două importante titluri academice, A.C. Cuza a luat hotărârea de a reveni definitiv în țară, la Iași. Aici a continuat să frecventeze, o perioadă relativ scurtă, cercuri socialiste la care aderase încă din perioada studiilor universitare. A publicat o serie de poezii cu caracter social, care degajă un spirit ateist, care nu părea să aibă legătură cu religia și cu naționalismul. În acest sens, extrem de sugestivă este poezia *Ideal* care degajă un spirit antireligios.¹⁸

Periplul său socialist nu a durat prea mult, Cuza apropiindu-se de mișcarea conservatoare din România și, în special, de mediul junimist. Rudă cu Vasile Pogor, cu Theodor Rosetti, cu frații Negruzzi și prieten cu Ion Creangă, Mihai Eminescu, Anton Pann și alții, Cuza s-a integrat ușor în cerc. Cu sprijin conservator, în timp ce Vasile Pogor era primar, avea să fie ales ajutor de primar al Iașilor, în perioada 1890-1891. De asemenea, între 1892 și 1895 a reprezentat Partidul Conservator în Parlament.

Paralel cu aceste încercări de a-și găsi un loc în viața politică, A.C. Cuza s-a împlinit pe plan familial, căsătorindu-se cu tânăra Maria Ganea, care i-a stat alături până la sfârșitul vieții. Căsătoria celor doi a fost oficiată de primarul comunei

---

¹³ *Ibidem*, p. 46.

¹⁴ *Ibidem*

¹⁵ B.A.R., Cabinet manuscrise-carte rară, arhiva A.C. Cuza, mapa XII, f. 369.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ Pamfil Șeicaru, *Un junimist antisemit A.C. Cuza*, Editura Carpați, Madrid, 1956, p.7.

Mironeasa, I. Gamon, la 10 noiembrie 1896. Au fost prezenți la ceremonie, în calitate de martori, Gh. Ghidionescu (26 ani), Onofrei Bicurcă (36 ani), Grigore Rotariu (45 de ani) și Ion Dascăl (70 ani). Toți cei mai sus menționați erau de profesie agricultori și probabil că se aflau în serviciul celor doi soți.¹⁹ A.C. Cuza a avut cinci copii cu soția sa: Gheorghe (n. 1896), Alexandru (n. 1897), Maria (n. 1898), Grigore (n. 1904) și Magdalena (n. 1910).

Pe 30 ianuarie 1901, A.C. Cuza a fost numit profesor de economie politică la Facultatea de Drept din Iași. Această numire a sa s-a făcut de către o comisie din care au făcut parte profesorii: Petre Missir, Ion Bogdan și N. Basilescu. Acesta a ocupat postul, comisia considerând că i se acordă excepțional această catedră datorită elaborării unor „lucrări de mare însemnătate”. Cursul de deschidere a avut loc pe data de 12 februarie 1901, cu tema: „Obiectul educației politice și însemnătatea ei”.

Activitatea de profesor universitar a continuat până în anul 1925, când acesta a fost pensionat. În cariera sa a fost decan al Facultății de Drept, apoi rector al universității ieșene. De la catedră profesorul ieșean a fost un promotor al ideilor naționaliste, fiind acuzat că a fost autorul moral în cazul omorării prefectului Manciu de către Corneliu Zelea Codreanu. A.C. Cuza, la rândul său, se apără, precizând că promovează ideile naționaliste și nu incită pe nimeni la crimă. De asemenea, după Primul Război Mondial profesorul ieșean s-a remarcat prin luarea de poziție în cazul numerus clausus, adică reprezentarea evreilor la facultăți, ca studenți, respectând proporția raportului dintre populația evreiască și cea românească. De exemplu, A.C. Cuza preciza la Facultatea de Medicină și Farmacie din Iași, în anul universitar 1920-1921m în anul I, din 450 de studenți, 380 erau evrei.²⁰ Numărul acestora trebuia să fie mai mic, raportat la numărul evreilor din România de atunci. De fapt, profesorul ieșean uita în mod deliberat că prin Constituția din 1921 toți cetățenii României de atunci erau egali în drepturi economice, politice și culturale, indiferent de rasă și religie.

Activitatea acestuia s-a desfășurat și pe plan politic, înființând în 1923 Liga Apărării Naționale Creștine (L.A.N.C.). Programul acestei formațiuni era unul ne natură naționalistă și antisemită, promovând prezența elementului românesc în economie, pe plan social, în artă, văzând „pericolul evreiesc” prezent în toate straturile societății românești de atunci. Ceea ce-l făcea peste ani să declare cu malițiozitate pe Constantin Noica că „dacă evreii nu ar fi fost într-un număr mai mare pe teritoriul României, domnul A.C. Cuza nu s-ar fi gândit la bunăstarea ei”.

În 1935 Liga Apărării Naționale Creștine se unește cu Partidul Creștin al poetului Octavian Goga, noua formațiune numindu-se Partidul Național Creștin. În urma scrutinului din 1937, regele Carol al II-lea pregătindu-și propria dictatură, va aduce în decembrie 1937 la conducerea României Guvernul Goga-Cuza, profesorul ieșean având funcție de vice-prim-ministru. Guvernul va fi demis în 10 februarie 1938 de către rege. A.C. Cuza participă la Consiliile de Coroană din 1940 privind cedarea Basarabiei și Bucovinei de Nord către URSS și un altul privitor la Dictatul de la Viena, în care ia atitudine de luptă cu arma în mână împotriva celor care doreau să ocupe părți din țară. Pe perioada războiului va sta retras la Iași. În urma actului de la 23 august 1944, în septembrie va părăsi Iașul, orașul în care s-a născut și se va muta împreună cu familia la periferia Sibiului, unde la o vârstă venerabilă va deceda în 1946.

¹⁹ B. A. R., Cabinet manuscrise-carte rară, arhiva A.C. Cuza, mapa XII, f. 446.

²⁰ A.C. Cuza, *Discursuri politice*, București, 1940, p. 120.

